

חוק ההתגוננות האזרחית, תשי"א—1951

פרק ראשון : פירושים

1. בחוק זה —

פירושים

"התגוננות אזרחית" פירושו — כלל האמצעים הנקוטים לשם התגוננות מפני כל התקפה או סכנת התקפה על האוכלוסיה האזרחית מצד מדינה זרה או לשם צמצום תוצאותיה של התקפה כזאת, להוציא אמצעי לחימה או אמצעים אחרים הנקוטים בעיקר לשם הגנה על צבא-הגנה לישראל.

"הגא" פירושו — שירות ההתגוננות האזרחית שהוקם לפי סעיף 2 ;

"ארגוני עזר" פירושו — ארגון, מוסד, מפעל או כל גוף אחר העושים שירות ציבורי ושר הבטחון הכריז עליהם, באכרזה שפורסמה ברשומות, כעל ארגונים שעזרתם נדרשת להתגוננות אזרחית.

"תקופת קרבות" פירושו — תקופה שבה מתנהלות פעולות מלחמה נגד ישראל מצד מדינה זרה ;

"תמרוני הגא" פירושו — אימונים של הגא או של ארגוני עזר שראש הגא הכריז עליהם כעל תמרוני הגא ;

"שעת התקפה", לגבי שטח מסויים, פירושו —

(א) הזמן שבו מתנהלת באותו שטח התקפה מצד מדינה זרה ;

(ב) הזמן ממתן אות המבשר סכנת התקפה באותו שטח עד מתן אות שחלפה אותה סכנה, בין אם האות ניתן בתקופת קרבות ובין בשעת תמרוני הגא ;

"רשות מקומית" — לרבות אדם או חבר בני אדם הממלאים למעשה תפקידים של רשות מקומית ;

"דיני ההתגוננות האזרחית" פירושו — חוק זה, התקנות שהותקנו לפיו, וכן כל צו והוראה שניתנו לפיהם.

פרק שני : שירות ההתגוננות האזרחית

2. יוקם שירות ההתגוננות האזרחית, שיארגן את ההתגוננות האזרחית במדינה, ולמטרה זו יהיה מוסמך —

שירות
ההתגוננות
האזרחית

(א) להכין ולבצע תכניות התגוננות אזרחית למדינה כולה או לכל שטח משטחיה ;

(ב) לאמן את חברי הגא לתפקידי התגוננות אזרחית, לארגנם ביחידות, לקבוע את סדר הפיקוד והמשמעת ביחידות אלה ודרכי פעולתן ;

(ג) לקבוע מדים וסימני היכר מיוחדים לחברי הגא ;

(ד) להתקשר בחוזים, להחזיק במקרקעים ולרכוש מטלטלים ;

(ה) לעשות עבודות בקרקע, להתקין מבנים ומיתקנים ולקיימם ;

(ו) לאמן, לצייד, ולהדריך את ארגוני העזר להתגוננות אזרחית ולהפעילם בתקופת קרבות או בשעת תמרוני הגא ;

(ז) לתאם את פעולותיהם של משרדי הממשלה, של הרשויות המקומיות ושל מפעלים פרטיים בעניני ההתגוננות האזרחית ;

(ח) לקבוע אותות המבשרים סכנת התקפה ולהפעילם ;

(ט) להדריך את האוכלוסיה בעניני התגוננות אזרחית ולציידה באמצעי התגוננות.

(י) לעשות כל פעולה אחרת הדרושה לשם מילוי תפקידו בהתאם לדיני ההתגוננות האזרחית.

3. (א) שר הבטחון ימנה קצין בצבא-הגנה לישראל לכהן בתפקיד ראש הגא. הודעה על מינויו תפורסם ברשומות.
- (ב) מינהל הגא והפיקוד על כל חבריו יהיו בידי ראש הגא, שיהיה מוסמך לפעול בשם הגא בכל ענין, פרט לעניינים שנמסרו לאדם אחר בחוק זה או בתקנות שהותקנו לפיו.
- מפקדה ארצית
4. (א) תוקם מפקדה ארצית של הגא שתפעל כגוף מייעץ על יד ראש הגא.
- (ב) המפקדה הארצית תהיה של תשעה חברים, והם: ראש הגא, כיושב ראש, ושמונה נציגי השרים ומועצות העיריות, אחד אחד לכל שר ועיריה, כמפורט בזה: שר האוצר, שר הבריאות, שר המשטרה, שר העבודה והביטוח העממי, שר הפנים, עירית ירושלים, עירית תל אביב-יפו ועירית חיפה.
- מפקדי הגא מחוז
5. (א) לצורך חוק זה יחלק ראש הגא את שטח המדינה למחוזות הגא וימנה לכל מחוז מפקד הגא מחוזי.
- (ב) מפקד הגא מחוזי יהיה אחראי לארגון ולניהול ההתגוננות האזרחית במחוזו ולשם כך יהיה לו —
- (1) הפיקוד על חברי הגא במחוז;
- (2) הסמכות להפעיל את ארגוני העזר שבמחוז בתקופת קרבות ובשעת תמרוני הגא;
- (3) כל סמכות אחרת הנתונה להגא שתוענק לו לפי דיני ההתגוננות האזרחית.
- מפקדה מחוזית
6. (א) בכל מחוז הגא תוקם מפקדה מחוזית שתפעל כגוף מייעץ על יד מפקד הגא באותו מחוז.
- (ב) מפקדה מחוזית תהיה של שבעה או של חמשה חברים, והם: מפקד הגא מחוזי, כיושב ראש, נציגו של שר הפנים וחמשה או שלושה נציגים של הרשויות המקומיות במחוז. שר הפנים יקבע את הרשויות המקומיות שימנו נציגים למפקדה ומספר נציגיהן; אך אם היה מספר הרשויות המקומיות במחוז חמשה או שלושה תמנה כל רשות מקומית נציג אחד.
- (ג) מפקד הגא מחוזי רשאי, באישור המפקדה המחוזית, להטיל על חבר המפקדה כל תפקיד הנוגע לשיתוף הציבור ומוסדותיו בהתגוננות אזרחית.
- חברי הגא
7. (א) אלה הם חברי הגא:
- (1) הנמנה עם כוחות המילואים של צבא-הגנה לישראל שנשלח להגא לשרת בו את שירות המילואים שהוא חייב בו על פי חוק שירות בטחון, תש"ט—1949¹;
- (2) כל אדם אחר שהתנדב לשרת בהגא.
- (ב) חבר הגא חייב למלא כל תפקיד שהוטל עליו כחוק ולציית לכל פקודה או הוראה חוקית שניתנה לו על ידי הממונים עליו.
- (ג) לגבי אדם שהוא חבר הגא בתוקף סעיף קטן (א) (1), בא סעיף קטן (ב) להוסיף על הוראות חוק שירות בטחון, תש"ט—1949, ולא לגרוע מהן, ולצורך אותו חוק רואים את הגא כיחידת מילואים של צבא-הגנה לישראל ואת דרגות מפקדי הגא כדרגות מפקדים בחיל היבשה.
- (ד) לצורך אחריות פלילית ואחריות לנזקים יהיה דינו של חבר הגא לגבי מעשה שעשה או שנמנע מעשותו בקשר למילוי תפקידו, כדינו של אדם העובד בשירות הממשלה.
- (ה) חבר הגא שנחבל או חלה בשעת שירותו בתפקיד בהגא עקב מילוי תפקידו זה, יחולו עליו ועל בני משפחתו חוק הנכים (תגמולים ושיקום), תש"ט—1949², וחוק משפחות חיילים שניספו במערכה (תגמולים ושיקום), תש"י—1950³, ולצורך חוקים אלה יראו את שירותו בתפקיד בהגא כשירות צבאי, ואת יום גמר התפקיד — כיום שחררו מהשירות הצבאי.

¹ ספר החוקים 25 מיום כ"א באב 1949 תש"ט (15.9.49), עמ' 271.

² ספר החוקים 25 מיום כ"א באב 1949 תש"ט (15.9.49), עמ' 278.

³ ספר החוקים 52 מיום ו' באב תש"י (21.7.50), עמ' 162.

8. (א) ראש הגא, מפקד הגא מחוזי וכל חבר הגא שהוטמך לכך בכתב על ידי ראש הגא או על ידי מפקד הגא מחוזי, רשאי להיכנס, בכל זמן המתקבל על הדעת, לכל מקום שיש לו יסוד לחשוב שזנעברה בו עבירה על דיני ההתגוננות האזרחית, או שיש צורך לנקוט בו באמצעי התגוננות אזרחית, או כדי לנקוט בו אותם אמצעים למעשה.

(ב) בתקופת קרבות או בשעת תמרוני הגא רשאי כל חבר הגא כשהוא בתפקיד —

(1) להיכנס לכל מקום בנסיבות או למען הגטרות הנקובות בסעיף קטן (א);

(2) להשתמש במידת הכוח המתקבלת על הדעת, כדי לכפות את הציות לדיני ההתגוננות האזרחית.

(ג) בשעת התקפה רשאי חבר הגא ליתן לאדם הנמצא בשטח המותקף כל הוראה המתקבלת על הדעת כדרושה לשמירתם או להצלתם של חי אדם באותו שטח.

9. (א) ראש הגא יכין, לאחר התייעצות עם המפקדה הארצית, את הצעת התקציב השנתי של הגא. תקציב הגא

(ב) ההצעה האמורה, לאחר שתאושר על ידי שר הבטחון, שר הפנים ושר האוצר, תהיה לתקציב בר-תוקף ומחייב, והגא לא יוציא כל הוצאה שהיא, אלא בהתאם לו, אולם שר הבטחון רשאי, בהסכמת שר האוצר, להעביר כל סכום מסעיף משנה אחד לסעיף משנה אחר שבאותו סעיף הוצאה של התקציב.

(ג) בהוצאות התקציב שאושר כאמור, ישאו —

(1) הממשלה — שלישי;

(2) הרשויות המקומיות — שני שלישים.

(ד) את חלקה של כל רשות מקומית בתקציב הגא יקבע שר הפנים.

פרק שלישי : מקלטים

10. בפרק זה —

פירושים

„מפעל“ פירושו — מבנה מוצק או חלק ממנו, המשמש או המיועד לשמש, מקום עסק שעובדים בו לא פחות מעשרה בני אדם בבת אחת או שמבקרים בו כרגיל לא פחות מעשרים בני אדם בבא אחת;

„בית“ פירושו — מבנה מוצק, הנפרד בבינויו ממבנים אחרים והמשמש או המיועד לשמש לשהיית בני אדם בו, בין לצרכי מגורים ובין לצרכי עבודה או עסקים, למעט מבנה שהוא כולו או בעיקרו מפעל;

„בעל מפעל“ פירושו — מי שמחזיק במפעל;

„בעל בית“ פירושו — מי שמקבל דמי שכירות מהבית בין בזכותו הוא ובין כסוכן, כנאמן או כאפוטרופוס, וכן כל מי שהיה מקבל דמי שכירות מהבית אילו היה מושכר;

„רשות מוסמכת“ פירושו — ראש הגא וכל אדם שהוטמך בכתב על ידי ראש הגא להיות רשות מוסמכת לצורך פרק זה;

„מקלט“ פירושו — מבנה, חפירה או מקום אחר שהותקן לשמש מקלט לפי תכנית רשויות מוסמכת אישרה אותה, בין בדרך כלל ובין למקלט מסויים, לרבות התקנים הטכניים של בנייתו.

„מקלט ציבורי“ פירושו — מקלט שלא נועד לבית מסויים או למפעל מסויים;

„מחסה ציבורי“ פירושו — מקום שאיננו מקלט, אלא נועד לשמש מחסה ארעי לציבור בשעת התקפה.

11. (א) רשות מוסמכת רשאית להורות לכל רשות מקומית שבתחום פעולתה של הרשות המוסמכת — הוראות רשות
מסוימת

(1) להתקין מקלטים ציבוריים במספר, במקום ובזמן שייקבעו על ידי הרשות המוסמכת ולהחזיקם במצב המאפשר את השימוש בהם בכל עת שיהיה צורך בכך;

(2) לדאוג להחזקת מקלטים ולהחזקתם התקינה על ידי בעלי בתים ובעלי מפעלים, בהתאם לדיני ההתגוננות האזרחית.

12. (א) היתה רשות מקומית סבורה, שמקום מסויים, כולו או חלקו, ראוי לשמש מחסה ציבורי, רשאית הרשות המקומית למסור הודעה בכתב למחזיק במקום (בסעיף זה — הודעה), כי בדעתה להועיד אותו מקום למחסה ציבורי. ההודעה תפרט את תכנית השינויים והתיקונים שהרשות המקומית תעשה באותו מקום, כדי שיוכל לשמש מחסה ציבורי.

(ב) רשות מקומית לא תמסור הודעה, אלא אם —

(1) אישרה רשות מוסמכת, שאותו מקום יבוא, לאחר תיקונים ושינויים או בלעדיהם, במקום מקלט ציבורי שהרשות המקומית חייבת להתקינו לפי הוראות הרשות המוסמכת;

(2) התיקונים והשינויים הדרושים כדי שהמקום יהיה ראוי לשמש מחסה ציבורי לא ימנעו מהמחזיק במקום את השימוש בו למטרה שאותה שימש עד ההודעה.

(ג) נמסרה לאדם הודעה, רשאי הוא תוך 15 יום להגיש עליה ערר למפקדה הארצית של הגא בנימוק —

(1) כי המקום, כולו או מקצתו, נועד לשמש מוסד או עסק בעלי תועלת ציבורית והשימוש בו למטרה זו עלול להיפגע, אם המקום ישמש מחסה ציבורי, או

(2) כי המקום דרוש, כולו או מקצתו, לבעל המקום, או למחזיק במקום, לשם התקנת מקלט.

(ד) בערר, כאמור, תדון ועדה של שלושה מחברי המפקדה הארצית שיתמנו לכך על ידי ראש הגא. ועדה זו —

(1) תחליט ברוב דעות;

(2) תתן נימוקים להחלטותיה;

(3) יהיו לה הסמכויות של ועדת חקירה שנתמנתה לפי פקודת ועדות החקירה ושהוענקו לה כל הסמכויות שאפשר להעניק לוועדת חקירה כזאת לפי סעיף 5 לפקודה האמורה;

(4) תהיה רשאית לאשר את ההודעה או לבטלה או לאשרה בתנאים מסויימים;

(5) תקבע בעצמה את יתר סדרי דיוניה ועבודתה.

(ה) המחזיק במקום שניתנה עליו הודעה לא יעשה בו כל שינוי או תיקון ולא ירשה לעשותם, כל זמן שלא בוטלה ההודעה, אלא אם התירה הועדה של המפקדה הארצית לעשות אותו שינוי או תיקון.

(ו) נמסרה לאדם הודעה, והאדם לא הגיש עליה ערר תוך המועד הקבוע, או הגיש ערר וההודעה אישרה, יהיה המקום שאליו מתיחסת ההודעה האמורה, מקום שנועד למחסה ציבורי.

(ז) נועד מקום למחסה ציבורי חייבים בעל המקום והמחזיק בו —

(1) להרשות לרשות המקומית לעשות בו את התיקונים והשינויים הדרושים כפי שפורטו בהודעה; ואם שונו על ידי הועדה של המפקדה הארצית — כפי ששונו על ידיה;

(2) לא לעשות בו כל שינוי או תיקון ולא להרשות לעשותם, אלא באישור הרשות המקומית;

(3) להחזיק את המקום ראוי לשימוש בו כמחסה ציבורי בכל עת שיהא צורך בכך ולמלא אחרי הוראות סעיף 14 (ג), כאילו היה המקום מקלט.

13. (א) בכל בית או סמוך לו יהיה מקלט שישמש בעיקרו את דיירי הבית ובני אדם הרגילים לבקר בו.

(ב) בכל מפעל או סמוך לו יהיה מקלט שישמש בעיקרו את עובדי המפעל ובני אדם הרגילים לבקר בו.

(ג) לא יינתן רשיון להקמת בית או להקמת מבנה שהוא כולו או בעיקרו מפעל, אלא אם נכללה התקנת מקלט בתכנית הבניה של אותו בית או מבנה.

(ד) קיים בית ואין בו מקלט, חייב בעל הבית להתקינו באותו בית או סמוך לו בזמן ובמקום שייקבעו על ידי הרשות המקומית.

¹ חוקי א"י, כר א', פרק כ"א, עמוד 152.

(ה) קיים מפעל ואין בו מקלט, חייב בעל המפעל להתקינו באותו מפעל או סמוך לו בזמן ובמקום שייקבעו על ידי הרשות המקומית. חובה זו חלה על בעל מפעל, גם אם במבנה שבו נמצא המפעל הותקן מקלט המשמש את דיירי המבנה או מפעל אחר.

(ו) בעל בית ובעל מפעל חייבים להחזיק את מקלטם במצב המאפשר את השימוש בו למטרה שלה נועד בכל עת שיהיה צורך בכך, ולעשות כל תיקון ושינוי הנחוץ לשם מילוי חובה זו, כפי שיידרשו בכתב על ידי הרשות המקומית, ובלבד שלעשיית אותם התיקונים והשינויים לא ייקבע זמן פחות מחמשה ימים מיום מסירת הדרישה.

(ז) רשות מקומית, באישור הרשות המוסמכת, רשאית —

(1) לפטור בעלי בתים מסויימים מהחובה להתקין מקלט נפרד לכל בית, בתנאי שבעלי אותם הבתים יתקינו מקלט משותף לבתיהם, או בלי תנאי זה, אם היא סבורה, שתנאי המקום שבו נמצאים הבתים מרשים זאת;

(2) לפטור בעל מפעל מהחובה להתקין מקלט, אם יוכיח להנחת דעתה, שבאותו מבנה שבו נמצא המפעל או סמוך לו יש מקלט שיכול לשמש מחסה גם לעובדי המפעל ולמבקרים בו ויש גישה נוחה מהמפעל אל אותו מקלט.

(ח) הורתה הרשות המקומית בכתב, שיותקן מקלט משותף לבתים אחדים, יחולו הוראות סעיף זה על בעלי הבתים האלה כאילו היו בעלי המשותפים של בית שחובה להתקין מקלט בו או סמוך לו.

14. (א) לא ישתמש אדם במקלט לשום מטרה, חוץ ממחסה בשעת התקפה, אלא על פי רשיון מאת הרשות המקומית או הרשות המוסמכת.

השימוש
במקלים

(ב) לא יהרוס אדם מקלט, אלא על פי רשיון מאת הרשות המוסמכת.

(ג) המחזיק במקום שהוא מקלט, חייב בשעת התקפה לפתוח את המקלט ולהחזיקו פתוח עד תום שעת ההתקפה, ולאפשר לכל אדם הנמצא סמוך למקום להיכנס למקלט ולשהות בו כל שעת ההתקפה.

(ד) ראש הגא רשאי לקבוע הוראות בדבר אופן השימוש במקלט ציבורי, או במחסה ציבורי, וכללי ההתנהגות של בני אדם הנמצאים בהם לשם מחסה. הוראות אלה אין חובה לפרסמן ברשומות, אלא יוצגו באופן הנואה לעין בכניסה למקום או בתוך המקום שעליו הן חלות.

15. (א) המחזיק במקום שצריך, לדעת הרשות המקומית, לשמש מקלט לבית, חייב לאפשר את התקנת המקלט.

הוראות לגבי
מקום שנועד
לשמש מקלט
לצבית

(ב) היתה הרשות המקומית סבורה, שאין להתקין את המקלט האמור אלא לאחר פינוי המקום, רשאית הרשות המקומית להורות בכתב למחזיק המקום לפנותו תוך זמן שתקבע, ובלבד שלא תקבע פחות מעשרה ימים מסירת ההוראה.

(ג) רשות מקומית לא תתן הוראה פינוי, כאמור, לגבי מקום המשמש למחזיק בו מקום מגורים יחיד או מקום עסק יחיד, אלא אם העמידה לרשותו של המחזיק מקום חלופי

(אלטרנטיבי) הראוי לשמש באופן המתקבל על הדעת את המטרה שאותה שימש המקום המפונה.

(ד) פונה מקום בבית בהוראה לפי סעיף קטן (ב), חייבים המחזיקים בשאר חלקי הבית כדיירים לשלם לבעל הבית את דמי השכירות שהיה מקבל בעד המקום שפונה.

(ה) חדל מקום לשמש 'מקלט, חייב בעל הבית להחזירו למצבו שלפני התקנת המקלט ומי שהיה מחזיק במקום ופינה אותו בהוראה לפי סעיף קטן (ב), רשאי לחזור ולהחזיק בו לאחר שיפנה את המקום החלופי שהועמד לרשותו.

16. (א) המחזיק במקום שנועד לשמש מחסה ציבורי או שחל עליו סעיף 15 (א) רשאי, תוך שלושים יום מיום שנמסרה לו הודעה על כך, לפנות את המקום ולהסתלק מזכויותיו בו במסירת הודעה בכתב לאחר הפינוי לרשות המקומית ולבעל המקום; את יום מסירת ההודעה כאמור יראו כיום ההסתלקות, ואם נמסרה ההודעה לרשות המקומית ולבעל בימים שונים, יראו כיום ההסתלקות את היום המאוחר יותר.

זכות הסתלקות

(ב) הסתלק המחזיק, יחולו הוראות אלה:

(1) המחזיק פטור מכל חובה המוטלת עליו, על פי החוק או על פי חוזה או באופן

אחר, לשלם לבעל את שכר המקום או כל תמורה אחרת בעד הזמן שלאחר יום ההסתלקות; ואם שילם לבעל לפני יום ההסתלקות שכר או כל תמורה אחרת בעד תקופה מסוימת שלאחר יום ההסתלקות, חייב הבעל להחזיר לו אותו שכר או אותה תמורה;

(2) הבעל והמחזיק פטורים מיום ההסתלקות ואילך מהתחייבותיהם ההדדיות המוטלות עליהם על פי חוזה בנוגע למקום: אך אין האמור בזה פוגע בכל עילת תביעה שנוגדה לפני יום ההסתלקות.

השתתפות
בהוצאות

17. (א) הוצאות שהוציא בעל בית להתקנת מקלט ולהחזקתו, לפי הוראות חוק זה, רשאי הוא לגבותן מדיירי הבית אותה שעה, לפי המפורט בזה:

(1) בבית שבנייתו הושלמה לפני יום כ' בתמוז תש"ה (1 ביולי 1945) (להלן — היום הקובע) שבעים וחמשה אחוזים של ההוצאות;

(2) בבית שבנייתו הושלמה ביום הקובע או אחריו, בין לפני תחילת תקפו של חוק זה ובין לאחר מכן, — חמשים אחוזים של ההוצאות;

(3) בבית שבנייתו הושלמה לפני היום הקובע ונוספה אליו קומה או חלק אחר ביום הקובע או אחריו, כאמור בפסקה (2) — מחלקים את ההוצאות בין דיירי החלק הקודם ובין דיירי החלק הנוסף באופן יחסי למספר החדרים שבכל אחד מהם, ודיירי החלק הקודם משתתפים בשבעים וחמשה אחוזים, ודיירי החלק הנוסף — בחמשים אחוזים.

(ב) היו חילוקי דעות בין בעל בית ובין דייריו בנוגע לסכום ההוצאות שבעל הבית הוציא להתקנת מקלט או להחזקתו, ייחשב הסכום שיאושר על ידי הרשות המקומית כסכום ההוצאות שהוצאו למעשה.

דמי
השתתפות —
הוראות שונות

18. (א) הסכום שכל דייר חייב לשלם לבעל הבית לפי סעיף 15 (ד) וסעיף 17 (להלן — דמי השתתפות) יהיה ביחס לסכום הכללי של דמי השתתפות כחם שבין מספר החדרים שברשות הדייר ובין מספר החדרים שבבית.

(ב) מועד התשלום של דמי השתתפות יהא כזה:

(1) דמי השתתפות לפי סעיף 15 (ד) — יחד עם דמי השכירות בעד הדירה ובאותם שיעורי תשלומים;

(2) דמי השתתפות לפי סעיף 17, כשאין חילוקי דעות לגבי סכום ההוצאות — תוך שלושים יום מיום קבלת הודעה במכתב רשום מבעל הבית המציינת כי התקנתו של המקלט, תיקונו או שינויו הושלמו, והקובעת את סכום ההוצאות הכללי וחלקו בדמי השתתפות.

(3) דמי השתתפות לפי סעיף 17 במקרה של חילוקי דעות כאמור בו בסעיף קטן (ב) — תוך שלושים יום מיום קבלת הודעה בכתב מאת הרשות המקומית הקובעת את סכום ההוצאות.

(ג) אי תשלום דמי השתתפות בזמן שנקבע בסעיף קטן (ב) ייחשב לאי־תשלום שכר־דירה, אולם אם שילם הדייר את דמי השתתפות לאחר שנתבע לדין, אך לפני שהתחיל הדיון בתביעת הפינוי — לא ישמש הדבר עילה לפינוי.

(ד) דינו של בעל בית שהוא בעצמו גר בביתו או מחזיק בפועל בחלק ממנו, כדין דייר למטרת חישוב דמי השתתפותם של הדיירים.

(ה) היה בית או מפעל בבעלותם של בני אדם אחדים יהיו החובות המוטלות לפי חוק זה חלות על כולם יחד ועל כל אחד לחוד, ולכל אחד מהם תהיה הזכות להיות מפוצה על ידי האחרים בעד כל סכום שהוציא לשם מילוי אחת החובות האמורות יתר על המגיע ממנו לפי חלקו בבית או במפעל.

הוא הדין בבני אדם השוכרים במשותף דירה או מקום עסק.

(ו) השוכר בתוך בית מקום עבודה או מקום עסק שאינם מפעל, דינו כדין דייר בבית בכל הנוגע לתשלום דמי השתתפות, וחלקו יחושב לפי מספר החדרים הבנויים מעל לשטח עסקו או מקום עבודתו, ואם אין כאלה — לפי מספר החדרים שמתחת לו, ואם אין גם כאלה — כפי שתקבע הרשות המקומית.

(ז) מקום ששוכרו הראשי חייב בדמי השתתפות, והמקום כולו או חלקו מוחזק על ידי שוכר משנה, יחולו הוראות אלה:

- (1) שוכר המשנה חייב לשלם את תרומתו בדמי השתתפות לשוכר הראשי;
- (2) אם המקום הוא דירה, תהיה תרומתו של שוכר המשנה באותו יחס לדמי השתתפות של השוכר הראשי כמספר החדרים ששוכר המשנה מחזיק בהם ביחס למספר הכללי של החדרים בדירה;
- (3) אם המקום איננו דירה, תהיה תרומתו של שוכר המשנה לפי האמור בפסקה (2), אלא שבמקום חשבון החדרים יבוא החשבון שנקבע בסעיף קטן (1);
- (4) האמור בסעיפים קטנים (ב) ו-(ג) יחול על תרומתו של שוכר המשנה כאילו היה השוכר הראשי בעל בית, ושוכר המשנה — שוכר ראשי.

(ח) הרשות המקומית תקבע את חלקו של בעל בית, שסעיף 13 (ח) חל עליו, בהוצאות התקנת המקלט המשותף והחזקתו וכן את תרומתו חלף כל מקום שפונה באחד הבתים על פי סעיף 15 (ד); ולכל בעל בית תהיה זכות לגבות דמי השתתפות מזיירי ביתו כאילו היה סכום ההוצאות שעלה בחלקו סכום שנקבע על פי סעיף 17 (ב), ואם נשוא תרומה חלף פיננסי מקום לצורך התקנת המקלט — כאילו פונה המקום בביתו וגובה תרומתו הוא גובה שכר הדירה שהיה מקבל עבור אותו מקום.

19. בעל בית או בעל מפעל שלא התקין מקלט או שלא עשה את התיקונים והשינויים שהוא חייב לעשותם לפי חוק זה, רשאית הרשות המוסמכת או הרשות המקומית, מבלי לפטור בזה את בעל הבית או בעל המפעל מאחריות פלילית על אי מילוי חובה זו, לבצע את אותן העבודות הדרושות, ומשעשתה זאת — לגבות מבעל הבית או המפעל, בדרך שהיא מוסמכת לגבות מסים או בדרך אחרת, את כל ההוצאות שהוציאה; והוראות הסעיפים 17 ו-18 חלות עליהן, כאילו הוצאו במישרים על ידי הבעלים.

ביצוע עבודות
ע"י רשות
מקומית או
רשות מוסמכת

פרק רביעי: איפול והגנה על שמשות

20. (א) שר הבטחון רשאי בתקופת קרבות או אם יש לו יסוד לחשוב שהשעה היא ערב תקופת קרבות, להכריז בכל דרך של פרסום שימצא לנכון על מצב הכן בהתגוננות האזרחית. (ב) הוכרז מצב הכן בהתגוננות האזרחית —

מצב הכן
בהתגוננות
האזרחית

(1) ייכנסו לתקופת ההוראות הכלולות בתוספת לחוק זה, כולן או מקצתן, לגבי כל שטח המדינה או לגבי חלק ממנה או לגבי מקום מסויים, הכל כפי ששר הבטחון יקבע מזמן לזמן באכרזתו;

(2) אדם, שהוראות התוספת חלות עליו, חייב למלא אחריהן לא יאוחר מאשר בתום שלושה ימים מיום שנכנסו לתקופה;

(3) לא יאיר אדם אור בזמן שבין 30 דקות אחרי שקיעת השמש ובין 30 דקות לפני זריחתה (להלן — שעות האיפול) אלא לפי התקנות האמורות בסעיף 26 (ג) (6).

איפול לצרכי
תמרינים

21. לצורך תמרוני הגא רשאי ראש הגא, בצו שיחול בכל המדינה או בשטח משטחיה או לגבי מבנים או כלי רכב מסויימים, הכל כפי שייקבע בצו, לאסור על הארה בשעות האיפול שלא לפי התקנות האמורות בסעיף 26 (ג) (6).

פרק חמישי: כללי

22. (א) כל צו, הודעה או דרישה (להלן — מסמך) שלפי דיני ההתגוננות האזרחית חובה להמציאו בכתב לאדם שלו נועד, מותר להמציאו —

המצאת מסמכים

(1) במסירה לאותו אדם;

(2) במסירה לבן משפחתו הגר אתו יחד והוא בן 18 ומעלה;

(3) במשלוח לאותו אדם בדואר רשום, לפי כתובת מקום מגוריו או עסקיו, הרגיל או האחרון;

(4) בהצגתו, באופן בולט לעין, על פני המקום שאליה מתייחס המסמך או בתוך אותו מקום.

(ב) מקום שלא הוכחה שעת המצאתו של המסמך רואים אותו —

- (1) כאילו הומצא כתום שתיים עשרה משעות משעת המסירה — אם נמסר לפי סעיף קטן (א) (2);
- (2) כאילו הומצא כתום שבעים ושתיים משעות משעת המסירה למשלוח אם נשלח לפי סעיף קטן (א) (3);
- (3) כאילו הומצא כתום עשרים וארבע משעות לאחר הצגתו — אם הוצג לפי סעיף קטן (א) (4).

עבירות

23. (א) חבר הגא שעשה אחת מאלה —

- (1) לא מילא תפקיד שהוטל עליו כחוק או התרשל בזדון במילוי תפקיד כזה;
  - (2) סירב לציית לפקודה או להוראה שניתנה לו כחוק;
  - (3) הזיק לציוד או לרכוש אחר שניתן לו בגלל היותו חבר הגא או התרשל במויד בשמירתם;
- (ד) דינו — מאסר עד שלושה חדשים או קנס עד שבעים וחמש לירות או שני הענשים כאחד, ואם נעברה העבירה בתקופת קרבות, דינו — מאסר עד שנה או קנס עד שלוש מאות לירות או שני הענשים כאחד.

(ב) אדם שעשה אחת מאלה —

- (1) עבר על דיני ההתגוננות האזרחית או התרשל במויד במילויים;
  - (2) לבש מדים או סימני היכר של הגא מבלי שהיה מוסמך לכך;
  - (3) הפריע ביוזעם לחבר הגא במלוי תפקידו או בשימוש בסמכויות הנתונות לו לפי דיני ההתגוננות האזרחית;
- דינו — מאסר עד שלושה חדשים או קנס עד שבעים וחמש לירות או שני הענשים כאחד, ואם נעברה העבירה בתקופת קרבות, דינו — מאסר עד שנה או קנס עד שלוש מאות לירות או שני הענשים כאחד.

(ג) חבר בני אדם, שנאשם בעבירה לפי סעיף קטן (ב), ייאשם בה גם כל אדם שהיה בשעת העבירה ראש החבר, מזכירו, נאמנו, מנהלו או מנהל עסקיו, אלא אם הוכיח, שהעבירה נעברה בלי ידיעתו או שנקט כל האמצעים המתאימים למניעתה.

(ד) יצא בעל מפעל חייב בדיון על עבירה לפי סעיף קטן (ב) (1) מחמת אי מילוי חובה המוטלת עליו בדבר התקנת מקלט למפעל או החזקתו, רשאי בית-המשפט, נוסף על כל עונש שהוא מוסמך להטילה, לצוות על סגירת המפעל או חלק ממנו עד התקנת המקלט או עד עשיית תיקונים ושינויים בו או לכל תקופה אחרת.

כיטול

24. (א) התקנות המנויות להלן — בטלות:

- (א) תקנות-שעת-חירום (האפלה), תש"ח—1948¹;
- (ב) תקנות-שעת-חירום (הגנה על שמשות), תש"ח—1948²;
- (ג) תקנות-שעת-חירום (הגנה אזרחית), תש"ח—1948³;
- (ד) תקנות-שעת-חירום (מקלטים), תש"ח—1948⁴.

הוראות מעבר

25. (א) מקום שפונה לפני תחילת תקפו של חוק זה, לפי תקנה 5 לתקנות-שעת-חירום (מקלטים), תש"ח—1948, רואים אותו, לצורך תשלום דמי השתתפות והחזרת החזקה בו, כאילו פונה לפי סעיף 15 (ב).

(ב) הוצאות שאדם רשאי, ערב תחילת תקפו של חוק זה, לגבות לפי תקנה 6 לתקנות האמורות, רואים אותן כהוצאות שאותו אדם רשאי לגבות לפי סעיף 17.

¹ ע"ר מס' 20 מיום ד' כאלול תש"ח (8.9.48), תוס' א', עמ' 48.

² ע"ר מס' 20 מיום ד' כאלול תש"ח (8.9.48), תוס' א', עמ' 49.

³ ע"ר מס' 24 מיום כ"ה כאלול תש"ח (20.9.48), תוס' א', עמ' 77.

⁴ ע"ר מס' 24 מיום כ"ה כאלול תש"ח (20.9.48), תוס' א', עמ' 80.

26. (א) שר הבטחון ממונה על ביצוע חוק זה.

(ב) שר הבטחון רשאי, בהסכמת שר הפנים, להתקין תקנות בענינים אלה:

- (1) העמדת מקרקעים שבידי הרשויות המקומיות לצרכי ההתגוננות האזרחית;
- (2) הספקת ציוד, כלי רכב, אמצעי כיבוי וחמרים אחרים שברשות הרשויות המקומיות, לצרכי התגוננות אזרחית בתקופת קרבות או בשעת תמרונים הגא;
- (3) העמדת עובדים של הרשויות המקומיות לצרכי התגוננות אזרחית בתקופת קרבות או בשעת תמרונים הגא;
- (4) מתן עזרה וסיוע להגא על ידי הרשויות המקומיות לשם פינוי אוכלוסיה ושיכונה;
- (5) מידת השתתפותן של הרשויות המקומיות בביצוע תכניות ההתגוננות האזרחית לשטח שיפוטן.

(ג) שר הבטחון רשאי להתקין תקנות בכל ענין אחר הנוגע לביצועו של חוק זה ובכלל

זה בענינים אלה —

- (1) תשלומים מכספי הגא בעד טיפול רפואי או נזק ממון שנגרמו לחבר הגא לרגל חבלה או מחלה, שאירעו בהיותו בתפקיד ועקב תפקידו, ושלא גרמו לתוצאות המחייבות את אוצר המדינה בתשלומים לפי החוקים שפורטו בסעיף 7 (ה);
- (2) הסדרת התנועה בדרכים בשעת קרבות או תמרונים הגא;
- (3) התנהגות האוכלוסיה האזרחית במקומות ציבוריים בתקופת קרבות או בשעת תמרונים הגא;
- (4) חובתם של בני אדם המעבידים יותר מ-20 עובדים — לאמנם ולציידם לצרכי התגוננות אזרחית;
- (5) הסוואת מבנים ומיתקנים מפני הבחנה מן האויר;
- (6) התנאים בהם מותר להעלות אור בשעות האיפול.

תוספת

(סעיף 20 (ב))

הגנה על שמשות

1. (א) אדם חייב להגן על שמשות החלונות, הדלתות ולוחות הפרסומת (להלן — שמשות) שהוא מחזיק בהן.

חובה להגן על שמשות

(ב) חובת הגנת שמשות שבחדר מדרגות של מבנה, או בחלק אחר של מבנה הנמצא בשימוש הרבים, חלה על בעל המבנה.

2. (א) כל שמשות תוגן באחד האופנים האלה:

אופן הגנת שמשות

- (1) בהדבקת בד או ארג על כל שמשות או על חלק ממנה, באופן שלפחות מחציתה תהיה מכוסה והחלק הבלתי מכוסה יתחלק שווה בשווה על פני השמשות;
- (2) בהדבקת נייר עבה וחזק, או קרטון דק, על השמשות או על חלק ממנה, באופן שלפחות שני שלישים ממנה יהיו מכוסים והחלק הבלתי מכוסה יתחלק שווה בשווה על פני השמשות;
- (3) בהדבקה על כל השמשות, שתי וערב, רצועות בד או ארג ברוחב של 5 סנטימטר או רצועות נייר עבה וחזק או קרטון דק ברוחב של 7 סנטימטר, ובלבד שכל מקום בלתי מכוסה לא יהיה גדול מ-10 סנטימטר מרובעים;
- (4) בהדבקת כילה על השמשות ומתחת לה רצועות בד או ארג ברוחב של 4 סנטימטר וברוחבים של 15 סנטימטרים, או רצועות נייר עבה וחזק או קרטון דק ברוחב של 5 סנטימטרים וברוחבים של 10 סנטימטרים, ובלבד שהחומר יודבק מבפנים המבנה ויכסה בקצותיו לפחות 3 סנטימטרים ממסגרת השמשות;

- (5) בהוצאת השמשה בכלל או החלפתה בחומר בלתי שבייר ;
 (6) ברשת של חוטי ברזל, שהרווחים שביניהם אינם עולים על 1.5 סנטימטר, ושתיקבע על השמשה בדירה — מבפנים, ובבית עסק — מבחוץ.
 (ב) מותר להשתמש בחמרים מתאימים שונים מן האמור, ובלבד שיישמרו המידות שפורטו לעיל.

ד ב ר י ה ס ב ר

החוק המוצע בא במקום 4 סדרות של תקנות־שעת־חירום שהותקנו בראשית מלחמת השחרור בדבר: (1) האפלה, (2) הגנה על שמשות, (3) הגנה אורחית ו־(4) מקלטים. הצעת חוק זו באה להסדיר את עניני ההתגוננות האורחית סידור של קבע על סמך הנסיון שנרכש במלחמה ולאחריה ובהתחשב עם השינויים שחלו במבנה כוחות הבטחון. לפי החוק המוצע יוקם שירות מיוחד בשם „הגא“, שיארגן וינהל את עניני ההתגוננות האורחית במדינה. להגא יהיה תקציב נפרד שישתתפו בו: הממשלה — בשליש, והרשויות המקומיות — בשני שלישים. ראש הגא, שיתמנה על ידי שר הבטחון מתוך קציני צבא־הגנה לישראל, ינהל את השירות ויהיה אחראי על פעולתו הסדירה כלפי השר. על יד ראש הגא תפעל, בסמכות מיעצת, מפקדה ארצית שבה חמשה נציגי הממשלה ושלושה נציגי העיריות הגדולות. אחד מתפקידיה העיקריים יהיו להכין יחד עם ראש הגא את הצעת התקציב השנתי של השירות.

שטח המדינה יחולק לצורך ביצוע החוק הזה למחוזות הגא. עניני ההתגוננות האורחית במחוזות אלה יתנהלו על ידי מפקדים מחוזיים שיתמנו לתפקיד זה על ידי ראש הגא. על יד כל מפקד מחוזי תפעל, בסמכות מיעצת, מפקדה מחוזית שבה חמשה או שלושה נציגים של הרשויות המקומיות במחוז, ונציגו של שר הפנים. אחד מתפקידיה העיקריים של כל מפקדה מחוזית יהיה להבטיח שיתוף בין הגא ובין הרשויות המקומיות.

חברי הגא יהיו משני סוגים —

- (א) יוצאי צבא שיוצבו להגא ובו ישרתו את שירות המילואים שהם חייבים בו לפי חוק שירות־בטחון, תש״ט—1949 ;
 ו־(ב) מתנדבים.

חברי הגא, חיילי המילואים כמתנדבים, יאורגנו ביחידות על יסודות של פיקוד ומשמעת מתאימים לארגון קבוע האחראי להתגוננות.

החוק המוצע מעניק לחברי הגא, סמכות להשתמש בכוח בתנאים מסויימים ובמידה המתקבלת על הדעת וסמכות להיכנס לרשות היחיד, כדי להבטיח את קיומן של ההוראות הנוגעות להתגוננות אורחית, וכן ליתן בשעת התקפה כל הוראה הדרושה אותה שעה לשמירתם או להצלחתם של חיי אדם.

חברי הגא יהיו חייבים בשעת מילוי תפקידם באותה מידת זהירות ואחריות כלפי אדם וכלפי רכושו, של הגא ושל אחרים, המחייבת במקרים כאלה כל אדם העובד בשירות הממשלה.

חבר הגא שנפגע עקב מילוי תפקידו פגיעה שסופה נכות או מיתה, תשלם המדינה תגמולים לו או לבני משפחתו כאילו נפגע בשירות הצבא.

גורם אחר שעליו מבסס החוק את ההתגוננות האורחית הן הרשויות המקומיות. בישובים שאינם בתחומה של עיריה או של מועצה מקומית יהיה דין המזכירות, הועד או כל גוף אחר המנהל את הישוב — כדין רשות מקומית.

תפקידן העיקרי של הרשויות המקומיות יהיה להקים ולקיים מקלטים ציבוריים ולדאוג להקמת מקלטים ולקיומם בידי בעלי בתים ובעלי מפעלים.

הגא תחייב כל רשות מקומית להתקין מספר מתאים של מקלטים ציבוריים. במקום מקלטים כאלה תוכל הרשות המקומית, בהסכמת הגא, לקבוע מקומות שהם רשות היחיד שישמשו מחסה ציבורי. התבדל בין מחסה ציבורי ובין מקלט ציבורי הוא בכך, שמקלט

ציבורי הוא מבנה שהוקם ברשות הרבים לפי תכנית מיוחדת ומשמש למתן מחסה בלבד. שעה שמחסה ציבורי הוא מקום פרטי, המוסיף לשמש למטרה שלה נועד, אלא שבשעת התקפה משתמשים בו עוברים ושבים לשם מחסה ארעי: כגון, אולם המתנה בקומה ראשונה של תיאטראות, מרתף מרווח של בית מלאכה וכדומה. בעל מקום שנועד על ידי הגא למחסה ציבורי רשאי לעורר על כך למפקדה הארצית של הגא שתדון בעררו במושב שלושה.

החוק המוצע מחייב כל בעל בית להקים בביתו, או סמוך לו, מקלט בשביל דיירי הבית, לפי תכנית מאושרת על ידי הגא. בעל עסק שעובדים בו יותר מעשרה עובדים, או שמבקרים בו כרגיל יותר מעשרים בני אדם בבת אחת, חייב להקים גם מקלט מיוחד לצרכי עסקו. לא יינתן רשיון לבניית בית, אם אין בתכנית הבניה מקום למקלט. הרשות המקומית תהא רשאית לקבוע כל חלק של בנין קיים כמקום שצריך לשמש מקלט לאותו בנין, וכל המחזיק בו יהא חייב לאפשר את התקנת המקלט באותו מקום; ואם אין להתקין את המקלט אלא לאחר פינוי המקום, תהא רשאית לדרוש מן המחזיק בו שיפנהו, ובלבד שיעומד לרשותו מקום מתאים אחר. פונה מקום לצרכי מקלט, חייבים דיירי הבית לשלם לבעל הבית את שכר הדירה שהיה מקבל בעד המקום שפונה.

המחזיק במקום שהועידו אותו למחסה ציבורי או למקלט והגבילו בכך את זכותו להשתמש בו, רשאי לפנותו כליל ולהסתלק מהחווה עם בעל המקום ומההתחייבויות הכרוכות בו.

בעל מקלט חייב להחזיקו במצב תקין ולעשות בו כל תיקון ושיפור שתדרוש הרשות המקומית. אסור לו להשתמש בו לכל מטרה אחרת חוץ מאשר לצורך מחסה בשעת התקפה. בעל הבית רשאי לדרוש מדייריו דמי השתתפות בהוצאות שהוציא לרגל הקמת מקלט או לרגל שינויים ותיקונים שעשה בו. שיעור השתתפותם הוא לפי הזמן שבו הוקם הבית. בבית שהוקם עד 1.7.1945, ישלמו הדיירים 75% של ההוצאות, בבית שהוקם לאחר התאריך הזה, ישכר הדירה בו הוא כרגיל יותר גבוה, ישלמו הדיירים 50%. הדיירים ישאו בהוצאות אלה כל אחד בשיעור יחסי לפי מספר התדרים שהוא מחזיק בהם. אי תשלום דמי ההשתתפות דינו כדין אי תשלום שכר דירה.

מי שחייב להקים מקלט או לעשות בו שינויים ולא מילא אחר חובה זו יהיה צפוי לעונש ואף לתשלום כל ההוצאות שתוציא הרשות המקומית למילוי אותה חובה במקומו.

שר הבטחון רשאי בהסכמת שר הפנים לחייב רשויות מקומיות שיצמידו לצרכי ההתגוננות האזרחית עובדים או מקרקעים שברשותן, שיספקו בשעת קרבות או תמרוני הגא ציוד, כלי רכב, אמצעי כיבוי וחמרים אחרים, או שיסייעו כל סיוע אחר להצלחת תכניות ההתגוננות או לפינוי האוכלוסיה ולשיכונה.

מלבד הגא והרשויות המקומיות ישותפו בהתגוננות האזרחית גם ארגונים ומפעלים אחרים הנותנים שירותים ציבוריים וששר הבטחון יכריז עליהם כעל ארגונים שסיועם נדרש לצרכי ההתגוננות האזרחית. חבריהם יאומנו בהדרכת הגא ויקראו לפעולות בשעת תמרונים או קרבות בלבד. הכוונה היא לארגונים כגון מכבי-אש, מגן דוד אדום, מפעלי תחבורה וכדומה. כמו כן ישותפו בהתגוננות האזרחית מקומות עבודה, שעובדים בהם יותר מעשרים עובדים. מקומות אלה יהיו מעין תאים מקומיים להתגוננות אזרחית ופרטי השתתפותם בהתגוננות זו ייקבעו על ידי שר הבטחון בתקנות.

דרכי ההגנה על שמשות בשעת התקפות נקבעו בתוספת לחוק המוצע; סדרי האיפול — ייקבעו בתקנות.

אמצעי ההגנה על שמשות ולסדרי האיפול יופעלו רק כשיהיה קיים מצב הכן בהתגוננות האזרחית. הסמכות להכריז על מצב הכן תהיה בידי שר הבטחון, בזמן שתנהלות או עלולת להתלקח, לפי דעת השר, פעולות מלחמה נגד ישראל מצד מדינה זרה. את סדרי האיפול רשאי להפעיל גם ראש הגא, אולם לצרכי תמרונים בלבד ולפי צו שיפורסם ברשומות.

החוק המוצע קובע שתי דרגות עונש על עבירות נגד דיני ההתגוננות האזרחית: אחת חמורה, עד שנה מאסר — לגבי עבירות שנעברו בתקופת קרבות, ואחת קלה יותר, עד שלושה חדשי מאסר — לגבי עבירות שנעברו בכל זמן אחר.